

STÁTNÍ ROZPOČTOVÉ VÝDAJE NA VÝZKUM A VÝVOJ V ČR

Základní údaje

V České republice v roce 2014 dosáhly **státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj** (dále jen GBARD) částky **27 284 mil. Kč¹**. Státní rozpočet ČR tak zůstává i nadále druhým nejdůležitějším zdrojem financování oblasti VaV na území České republiky. Na prvním místě jsou z hlediska objemu vlastní zdroje podnikatelských subjektů. Ve srovnání s rokem 2013 vzrostly státní rozpočtové výdaje na VaV o 2,2 % (částka v roce 2013 odpovídala 26 705 mil. Kč). Uvedená výše finančních prostředků státní podpory poskytnutá na VaV aktivity v České republice a v zahraničí zahrnuje pouze prostředky z centrálního rozpočtu. Nezahrnuje výdaje na VaV z krajských rozpočtů, jež jsou ovšem v České republice zanedbatelné.

TAB 1-1: Schválené a skutečné² státní rozpočtové výdaje na VaV v ČR v mld. Kč

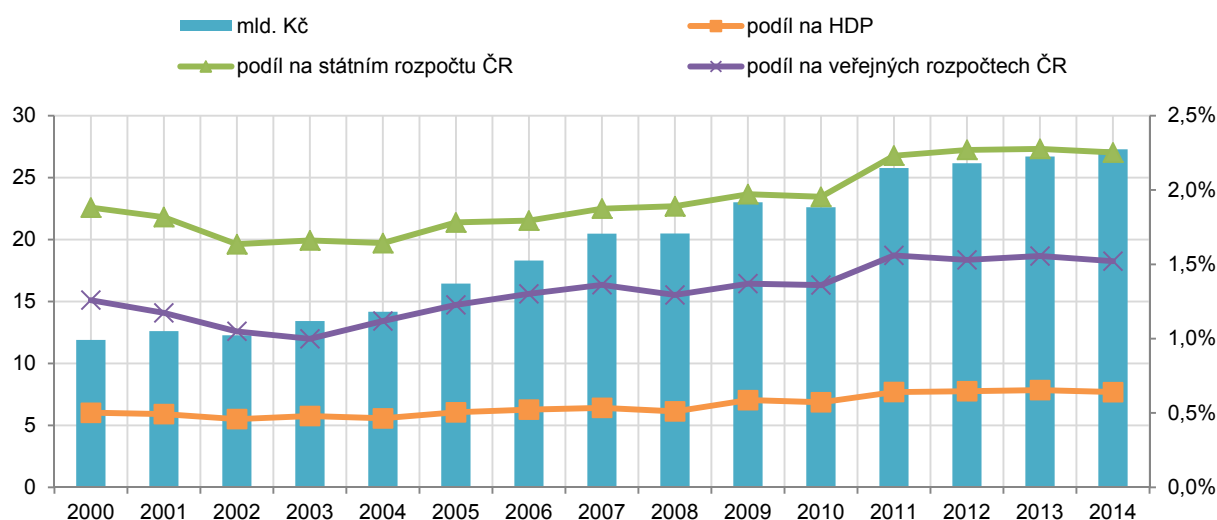
SR VaVal	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Schválené výdaje	12,0	16,5	18,4	21,5	23,0	24,1	25,4	25,9	26,6	26,1	26,6
Skutečné výdaje - MF ČR	11,9	16,4	18,3	20,5	20,5	23,0	22,6	25,8	26,2	26,7	27,3
<i>Rozdíl mezi schválenými a skutečnými výdaji</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>1,0</i>	<i>2,5</i>	<i>1,1</i>	<i>2,8</i>	<i>0,1</i>	<i>0,5</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,7</i>
Schválené výdaje*	-	-	-	25,1	23,1	32,4	29,4	28,9	38,7	40,1	34,6
Skutečné výdaje - MF ČR*	-	-	-	20,5	20,5	24,1	24,9	37,5	39,1	39,8	40,6
<i>Rozdíl mezi schválenými a skutečnými výdaji*</i>	-	-	-	<i>4,6</i>	<i>2,6</i>	<i>8,3</i>	<i>4,5</i>	<i>-8,6</i>	<i>-0,4</i>	<i>0,3</i>	<i>-6,0</i>

* zahrnují výdaje na předfinancování zahraničních programů, krytých příjmy z EU a finančního mechanismu EHP/ Norsko

Výdaje na VaV ze státního rozpočtu vyjádřené v běžných cenách byly v roce 2014 téměř dvakrát vyšší než před deseti lety. V roce 2003 činily výdaje na VaV 13,4 mld. Kč. V letech 2005 až 2014 bylo ze státního rozpočtu čerpáno na VaV ve vládním, vysokoškolském, podnikatelském a soukromém neziskovém sektoru celkem 227 mld. Kč, přičemž v posledních pěti letech (2010 až 2014) to bylo 129 miliard.

Uvedená částka výdajů v roce 2014 ve vztahu k **HDP odpovídala 0,64 %**. Na celkových výdajích státního rozpočtu se GBARD v roce 2014 podílely 2,25 % (2,28 % v roce 2013). Na celkových veřejných rozpočtech se GBARD v roce 2014 podílely 1,52 %. Ve schválené verzi státního rozpočtu na rok 2014 se počítalo s částkou státní rozpočtové podpory na VaV ve výši 26 635 mil. Kč. Skutečné čerpání bylo v roce 2014 vyšší než plánované, a to o 649 mil. Kč.

GRAF 1-1: Státní rozpočtové výdaje na VaV v ČR; 2000–2014

¹ Veškeré údaje týkající se GBARD a výdajů státního rozpočtu vyjadřují stav k 31. 12. 2014. GBARD zahrnují pouze spolufinancování strukturálních fondů EU, nikoliv jejich předfinancování.

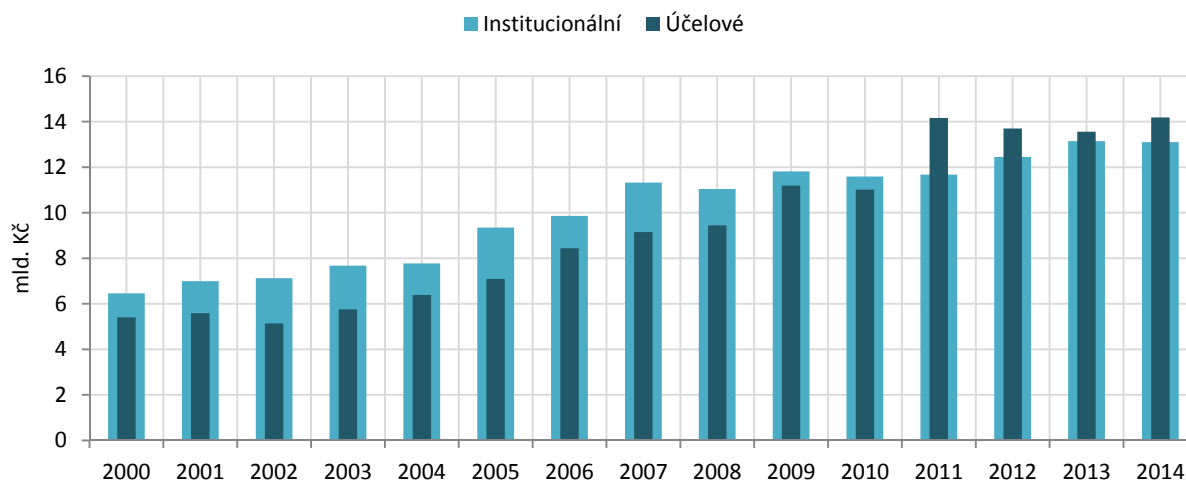
² V roce 2014 z celkové částky GBARD 27,3 mld. Kč činily 1,2 mld. Kč použité nároky z minulých let (spolufinancování OP VaVpl). Část nevyužitých finančních prostředků z roku 2014 a z předchozích let dosáhla 5,2 mld. Kč. Tyto finanční prostředky, které nejsou zahrnuty v GBARD za rok 2014 jsou pak k dispozici pro využití do dalších let.

TAB 1-2: Přehled státních rozpočtových výdajů na VaV v ČR

Základní ukazatele	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celková částka v mld. Kč	11,9	16,4	18,3	20,5	20,5	23,0	22,6	25,8	26,2	26,7	27,3
podíl na HDP	0,50%	0,50%	0,52%	0,53%	0,51%	0,59%	0,57%	0,64%	0,65%	0,65%	0,64%
Podíl na státním rozpočtu ČR	1,88%	1,78%	1,79%	1,87%	1,89%	1,97%	1,95%	2,23%	2,27%	2,28%	2,25%
Podíl na veřejných rozpočtech ČR	1,26%	1,23%	1,30%	1,36%	1,29%	1,37%	1,36%	1,56%	1,53%	1,56%	1,52%

Státní rozpočtové výdaje na VaV podle typu financování

V posledních letech se mění způsob financování veřejného výzkumu financovaného ze státního rozpočtu, kdy výrazně narůstá podíl účelové podpory³ na úkor institucionálního financování⁴. Rostoucí podíl veřejného výzkumu financovaného formou účelové podpory zvyšuje nároky na výzkumníky, kteří se musejí o finanční prostředky častěji ucházet prostřednictvím účelových grantů. Jestliže ještě v roce 2003 byla institucionální podpora o téměř 1,9 mld. Kč vyšší než podpora účelová. V roce 2014 naopak převýšila účelová podpora institucionální o 1,1 mld. Kč. Spolufinancování strukturálních fondů EU určených na VaV činnosti ze státního rozpočtu dosáhlo v roce 2014 1,9 mld. Kč a podílelo se 7 % na GBARD. Meziročně došlo ke zvýšení o 27 %. Financování VaV ze strukturálních fondů EU zahrnuje z převážné části účelové spolufinancování z operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (878 mil. Kč) z rozpočtu MŠMT. Kromě spolufinancování šlo ze státního rozpočtu ve vztahu k těmto fondům 13,3 mld. na jejich předfinancování. Poplatky a příspěvky na mezinárodní spolupráci ve VaV jsou hrazeny formou institucionální podpory z rozpočtu MŠMT. V roce 2014 dosáhly 707 mil. Kč.

GRAF 1-2: Státní rozpočtové výdaje na VaV podle typu financování; 2000–2014

V České republice patří mezi největší poskytovatele institucionální podpory Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Akademie věd České republiky (AV ČR). V roce 2014 pocházelo ze zdrojů obou institucí 88,3 % institucionálních výdajů na VaV v České republice. MŠMT podporuje v rámci svého institucionálního financování především jednotlivé veřejné vysoké školy (6,2 mld. Kč v roce 2014), AV ČR rozdělila mezi své ústavy 3 mld. Kč. Kromě dvou výše zmíněných subjektů (rozpočtových kapitol) poskytuje institucionální podporu vlastním resortním výzkumným organizacím (většina z nich má dnes statut veřejných výzkumných institucí) také Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstvo zemědělství (MZe),

³ Účelová podpora VaV jsou státní rozpočtové prostředky na VaV, které jsou v souladu s metodikou OECD poskytnuty zejména na grantový projekt, programový projekt (včetně hrazených z fondů EU) nebo financování velké výzkumné infrastruktury.

⁴ Institucionální podpora VaV jsou státní rozpočtové prostředky na VaV, které jsou v souladu s metodikou OECD poskytnuty zejména na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace, specifický výzkum na vysokých školách a mezinárodní spolupráci ve VaV.

Ministerstvo vnitra (MV) a Ministerstvo obrany (MO). Pro příspěvkové výzkumné organizace dále Ministerstvo zdravotnictví (MZd) a Ministerstvo kultury (MK).

Účelová (projektová) podpora VaV byla v roce 2014 financována na území České republiky prostřednictvím 9 rozpočtových kapitol. V minulosti bylo rozpočtových kapitol až 22.

V roce 2014 bylo nejvýznamnějším poskytovatelem účelové podpory VaV MŠMT, jež rozdělilo účelové prostředky ve výši 4,1 mld. Kč. Jednalo se o 29,1 % celkových účelových státních rozpočtových výdajů na VaV v ČR. MŠMT poskytuje podporu na základní a aplikovaný VaV prováděný především na veřejných vysokých školách. Patří sem i spolufinancování projektů hrazených ze strukturálních fondů (dle metodiky OECD). MŠMT financuje formou účelové podpory také programy, jakými jsou „Výzkumná centra“, „Centra základního výzkumu“, „Informační technologie pro znalostní společnost“ apod.

Druhým nejvýznamnějším poskytovatelem účelové podpory byla Grantová agentura ČR⁵ (GA ČR), která podporuje každoročně granty na základní vědecký výzkum. Finance jsou poskytovány nejlepším projektům ze všech oborů vědy na základě veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji. V roce 2014 dosáhla celková podpora GA ČR částky 3,4 mld. Kč, což odpovídalo 23,7 % podílu na účelovém veřejném financování VaV v České republice.

Význam Technologické agentury ČR (TA ČR)⁶, jako rozpočtové kapitoly financující VaV, každým rokem roste. Agentura byla založena primárně na podporu aplikovaného výzkumu s důrazem na spolupráci mezi podniky, vysokými školami a veřejnými výzkumnými organizacemi. Financování projektů například v programech „ALFA“⁷, „OMEGA“⁸, „Centra kompetence“ je realizováno výhradně účelovou formou podpory. V roce 2014 TA ČR poskytla účelovou podporu ve výši 2,8 mld. Kč, což odpovídá 19,8 % celkové účelové podpory poskytnuté na VaV v ČR v daném roce.

V období 2000 až 2012 bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) nejvýznamnějším poskytovatelem účelové podpory. Počínaje rokem 2014 se z hlediska poskytované účelové podpory propadlo až na čtvrté místo. Část aplikovaného výzkumu je nyní hrazena z rozpočtové kapitoly TA ČR. MPO podporuje především aplikovaný výzkum a experimentální vývoj, zejména skrze své výzkumné programy jako je např. program „TIP“, či v minulosti programy jako „Trvalá prosperita“, „Tandem“ nebo „Impuls“. Hlavními příjemci účelové podpory MPO jsou soukromé domácí podniky. V roce 2014 činil podíl MPO na celkovém účelovém financování VaV 10,3 % (1,5 mld. Kč). Oproti roku 2013 klesly účelové prostředky na VaV v této rozpočtové kapitole téměř o jednu miliardu. To bylo způsobeno postupným ukončováním spolufinancování projektů hrazených ze strukturálních fondů EU.

Státní rozpočtové výdaje na VaV podle poskytovatelů

Nejvýznamnějším zdrojem přímé veřejné podpory VaV tzn. poskytovatelem, z jehož rozpočtové kapitoly byla uvolněna nejvyšší částka, bylo v roce 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Prostřednictvím dané rozpočtové kapitoly bylo do výzkumných a vývojových aktivit alokováno 11,2 mld. Kč, což odpovídá podílu 41,2 % z celkového objemu státních rozpočtových výdajů na VaV. Podíl odpovídající 63,3 % těchto finančních prostředků byl čerpán formou institucionální podpory. Největší část z rozpočtu MŠMT na VaV (8,1 mld. Kč, 71,7 %) byla určena na financování VaV prováděného na veřejných vysokých školách.

⁵ Blíže o Grantové agentuře viz: <http://gacr.cz/>

⁶ Technologická agentura byla založena v roce 2009. Blíže o Technologické agentuře viz: <https://www.tacr.cz/index.php/cz/o-ta-cr.html>

⁷ Program ALFA se zaměřuje na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje zejména v oblasti progresivních technologií, materiálů a systémů, energetických zdrojů a ochrany a tvorby životního prostředí a dále v oblasti udržitelného rozvoje dopravy.

⁸ Program OMEGA je zaměřen na podporu projektů aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje, jejichž výsledky mají vysoký potenciál pro uplatnění v řadě oblastí celospolečenského života obyvatel České republiky.

MŠMT spolufinancovalo v roce 2014 dva Operační programy EU⁹ zaměřené na podporu českého výzkumu. Jednalo se o OP – Výzkum a vývoj pro inovace a OP – Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

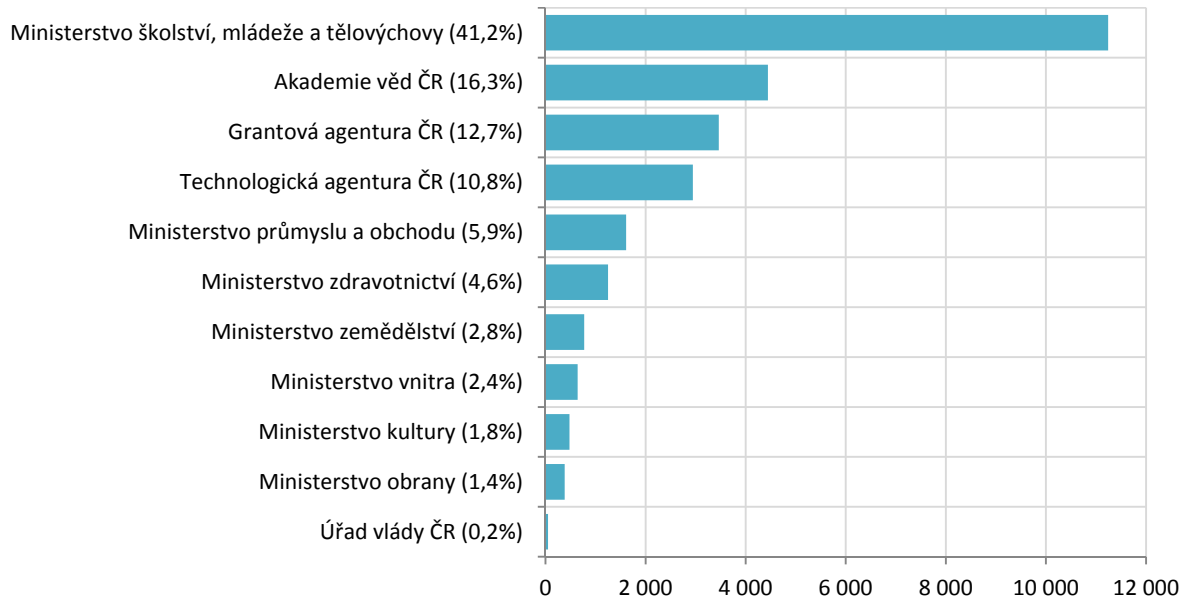
Druhým nejvýznamnějším poskytovatelem podpory VaV ve výši 4,4 mld. Kč byla Akademie věd ČR. Téměř celá tato částka byla formou institucionální podpory alokována výhradně v rámci ústavů AV (veřejných výzkumných institucí).

V pořadí třetí nejvýznamnější rozpočtovou kapitolou, z níž byl financován výzkum a vývoj, byla Grantová agentura ČR, která v roce 2014 poskytla účelovou podporu grantovým projektům v hodnotě 3,4 mld. Kč. Včetně nákladů na vlastní činnost tím vydala na VaV celkem 3,5 mld. Kč.

Technologická agentura ČR se v posledních letech stává významným poskytovatelem státní rozpočtové podpory na VaV. V roce 2014 agentura hospodařila s celkem 2,9 mld. Kč (včetně nákladů na vlastní činnost). Na projekty VaV rozdělila celkem 2,8 mld. Kč, přičemž dominantní část finančních prostředků směřovala na projekty aplikovaného výzkumu a také experimentálního vývoje. V rámci programu ALFA byly rozděleny veřejné finanční prostředky ve výši 1,8 mld. Kč.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), v pořadí pátý nejvýznamnější subjekt z hlediska objemu rozdělovaných finančních prostředků na VaV, podpořilo převážně podnikatelské subjekty, zejména pak malé a střední podniky celkovou částkou 1,6 mil. Kč. Oproti roku 2013 došlo k razantnímu poklesu alokované podpory VaV o 1 mld. Kč. Z hlediska dalšího členění těchto výdajů se jednalo zejména o účelovou podporu, která institucionální převyšovala ve složení 90,2 % ku 9,8 %. V rámci podpory výzkumu a vývoje MPO spolufinancovalo Operační program EU – Podnikání a inovace, který je tematicky rozdělen na tři části (Potenciál, Prosperita, Spolupráce). Hlavním záměrem operačního programu bylo rozšíření vědeckovýzkumných kapacit a zvýšení konkurenceschopnosti českého výzkumu a vývoje.

GRAF 1-3: Státní rozpočtové výdaje na VaV podle poskytovatelů podpory (mil. Kč, podíl na celkových GBARD v %); 2014

⁹ K dalším informacím o Operačních programech v gesci MŠMT viz následující odkaz: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy>

Podpora VaV ze státního rozpočtu podle sektorů provádění výzkumu a vývoje

Sledujeme-li výzkum a vývoj z hlediska sektoru, v němž je realizován, vidíme¹⁰, že nejvyšší podpora VaV směřovala do vysokoškolského sektoru (veřejných a soukromých vysokých škol a fakultních nemocnic). V roce 2014 byl ze státního rozpočtu v daném sektoru financován VaV v hodnotě 12,3 mld. Kč, z níž plynulo formou institucionální podpory 53,1 %.

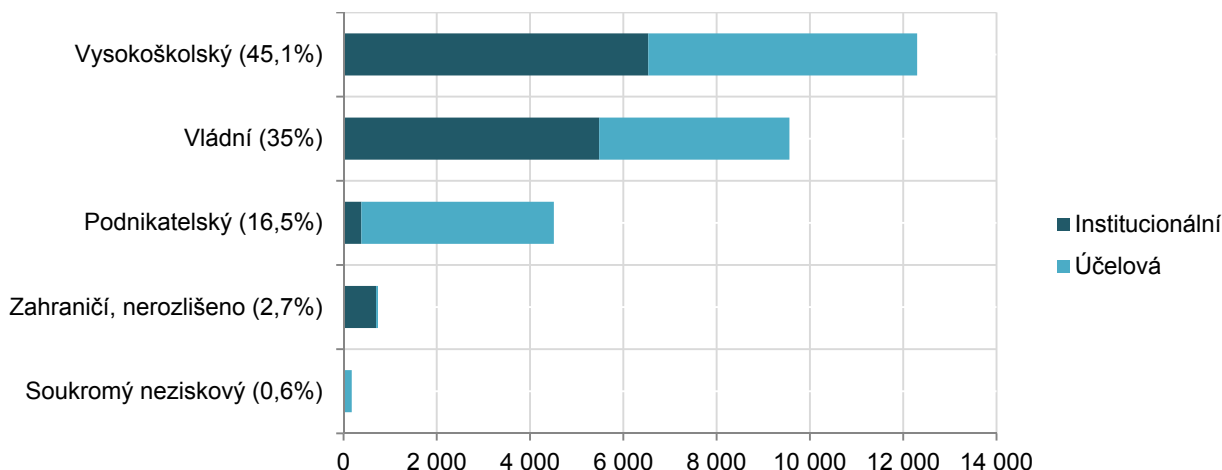
Do vládního sektoru směřovala státní podpora VaV ve výši 9,6 mld. Kč. Podíl institucionální podpory dosáhl 57,3 %.

Subjektům podnikatelského sektoru stát přispěl převážně formou účelové podpory na provádění VaV částkou 4,5 mld. Kč.

Soukromý neziskový sektor, který v roce 2014 získal státní podporu ve výši 176 mil. Kč, sehrál z hlediska výdajů na výzkumné a vývojové aktivity spíše marginální roli.

Mimo uvedené sektory provádění VaV¹¹ směřovalo dalších 738 mil. Kč. Jednalo se zejména o institucionální prostředky (707 mil. Kč) poskytnuté do zahraničí na poplatky za účast ČR v mezinárodních programech VaV a na příspěvky za účast ČR v mezinárodních organizacích VaV.

GRAF 1-4: Státní rozpočtové výdaje na VaV podle sektoru provádění VaV a typu podpory (mil. Kč, podíl na celkových GBARD v %); 2014

Státní rozpočtová podpora VaV podle příjemců

Nejvýznamnějšími příjemci státní podpory výzkumu a vývoje byly veřejné a státní vysoké školy. V roce 2014 se jim podařilo získat veřejnou podporu na provádění svých výzkumných aktivit ve výši 11,7 mld. Kč. Z této částky šlo formou institucionální podpory 6,3 mld. Kč (53,6 %), zejména pak prostřednictvím podpory rozvoje výzkumných organizací a specifického výzkumu na vysokých školách.

Další významnou skupinou příjemců státní podpory VaV byly veřejné výzkumné instituce¹², které v roce 2014 obdržely 8,4 mld. Kč. V tomto případě hraje institucionální forma financování (4,9 mld. Kč, 58 %) významnější roli než u vysokých škol.

¹⁰ Sektory provádění ve statistice výzkumu a vývoje (Roční šetření o výzkumu a vývoji [VTR5-01]) jsou následující: vysokoškolský, vládní, podnikatelský a soukromý neziskový.

Bližší viz: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika_vyzkumu_a_vyvoje nebo v aktuální publikaci „Ukazatele výzkumu a vývoje v roce 2014“.

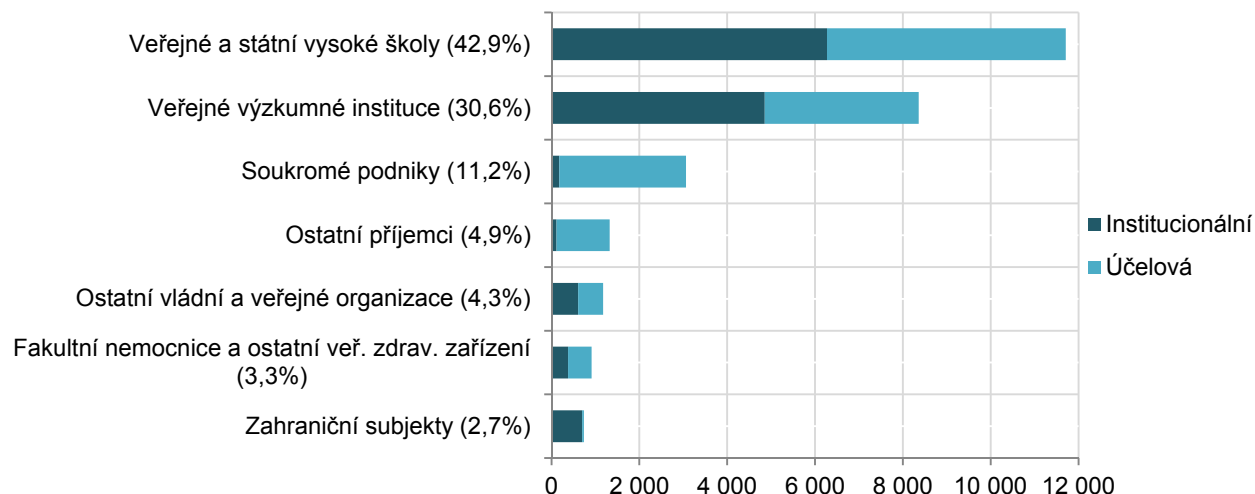
¹¹ Ve statistice VaV (VTR 5-01) není „zahraničí“ jako sektor provádění definován. Uvedená skutečnost má vliv na rozdíl mezi veřejnými národními výdaji na VaV vykázanými v tomto šetření a státními rozpočtovými výdaji na VaV ve statistice GBARD.

¹² Včetně ústředí Akademie věd ČR, která má v Registru ekonomických subjektů atribut organizační složky státu.

Podnikům se podařilo na své výzkumné a vývojové aktivity získat státní podporu ve výši 4,5 mld. Kč. V tomto případě zcela dominuje účelová podpora (4,1 mld. Kč, 91,5 %). Převážnou část celkové výše podpory obdržely soukromé domácí podniky, a to 2,9 mld. Kč. Soukromé zahraniční podniky pak obdržely veřejnou podporu ve výši 527 mil. Kč. Veřejné podniky získaly na své výzkumné a vývojové činnosti státní podporu v objemu 1,1 mld. Kč, v tom veřejná zdravotnická zařízení (mimo fakultní nemocnice) obdržela 356 mil. Kč a subjekty zabývající se VaV pak 555 mil. Kč.

Lékařský výzkum prováděný na půdě fakultních nemocnic podpořil stát v roce 2014 částkou 557 mil. Kč, z níž činila institucionální podpora 44,8 %.

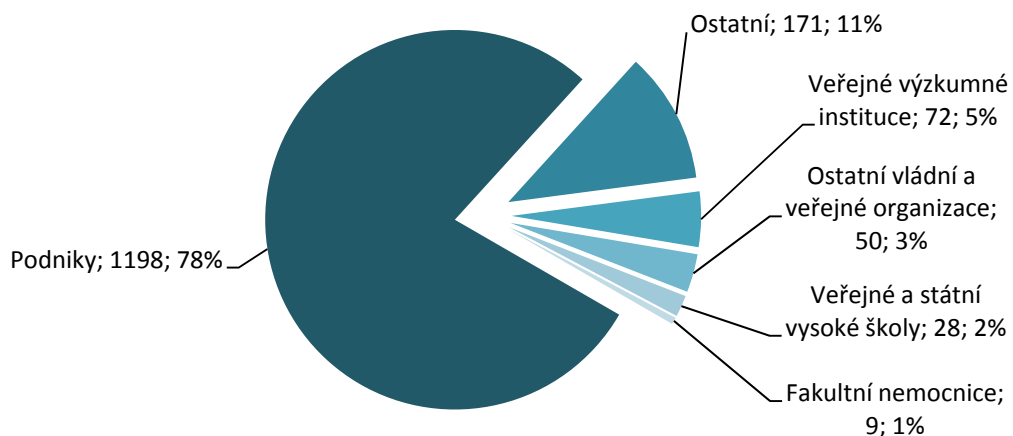
GRAF 1-5: Státní rozpočtové výdaje na VaV podle vybraných příjemců podpory VaV (mil. Kč, podíl na celkových GBARD v %); 2014

Přímou veřejnou podporu VaV v roce 2014 získalo 1 198 podniků, z nich bylo soukromých domácích podniků 915 a soukromých zahraničních podniků pak 219, zbytek veřejných podniků. Podporu institucionální nebo účelovou obdrželo 28 veřejných a státních vysokých škol a 72 veřejných výzkumných organizací. Všechny fakultní nemocnice (9) obdržely na své výzkumné činnosti veřejnou podporu, institucionální pouze 7 z nich.

V položce ostatní jsou zahrnuty: zahraniční vysoké školy (13), zahraniční podniky (6), zahraniční veřejné výzkumné instituce (4) a další subjekty (5).

GRAF 1-6: Počty příjemců státní rozpočtové podpory VaV podle typu příjemce a podíl na celkovém počtu příjemců; 2014

Státní rozpočtové výdaje na VaV podle krajů

Z krajského pohledu byly nejdůležitějšími destinacemi státní podpory výzkumu a vývoje kraje s vysokou koncentrací vysokých škol a veřejných výzkumných institucí. Pomyslnou roli krajského centra českého výzkumu (měřeno alokací finančních prostředků státní podpory VaV) hraje hlavní město Praha, kde subjekty provádějící výzkum a vývoj získaly celkem 14,8 mld. Kč. Částka odpovídá podílu 54,1 % celkových státních rozpočtových výdajů na VaV. Z hlediska složení zde mírně převažovala institucionální podpora (7,9 mld. Kč; 53,3 %) nad účelovou (6,9 mld. Kč; 46,7 %).

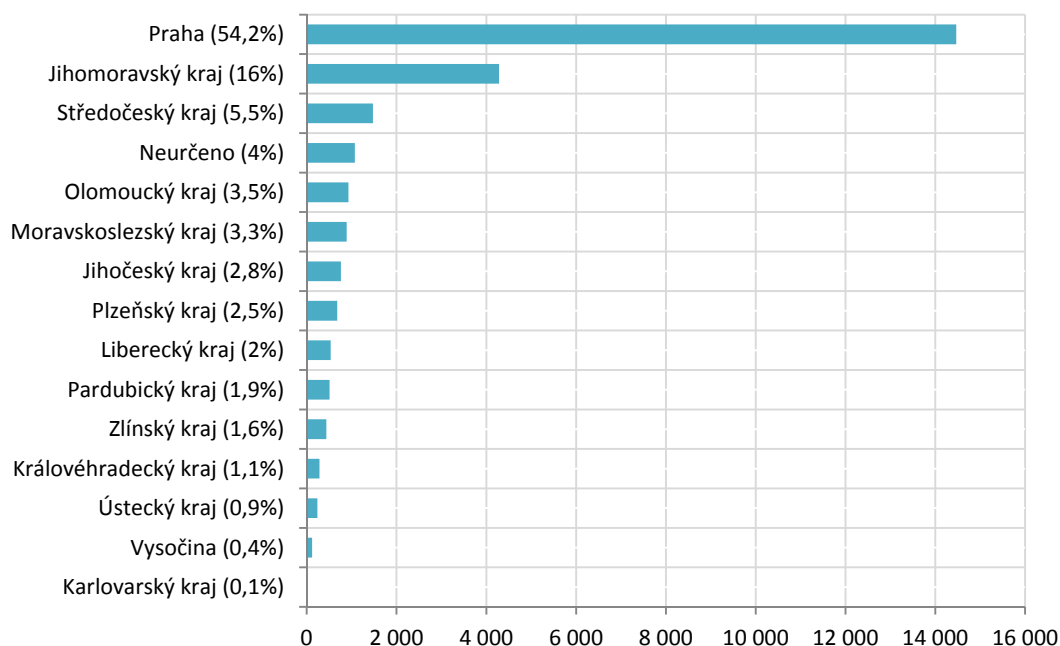
Subjekty provádějící VaV v Jihomoravském kraji obdržely ze státního rozpočtu celkem 4,7 mld. Kč. V porovnání s Prahou se jedná o třetinu objemu získaných prostředků.

Zajímavá je třetí pozice Středočeského kraje s alokovanou částkou 1,5 mld. Kč. V tomto kraji sice nepůsobí žádná veřejná vysoká škola, ale adresně zde provádí výzkum a vývoj několik veřejných výzkumných institucí, do nichž směřovala polovina (konkrétně 786 mil. Kč) GBARD alokovaných v tomto kraji.

Vůbec nejméně obdržely subjekty provádějící VaV v Karlovarském kraji, což je dáno především okolností, že zde nepůsobí žádná veřejná vysoká škola ani veřejná výzkumná instituce.

V položce „Neurčeno“¹³ jsou částky směřující do zahraničí tj. částky, jimž nebylo možné přiřadit konkrétní subjekt dle klasifikace krajů (NUTS3).

GRAF 1.7: Státní rozpočtové výdaje na VaV podle krajů (mil. Kč, podíl na celkových GBARD v %); 2014

¹³ V roce 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo na podporu zapojení ČR do mezinárodního výzkumu celkem 707 mil. Kč ve formě příspěvků a poplatků.